

กระบวนการวิจัยสร้างสรรค์ “ศิลปะภาพถ่าย: ความทรงจำคู่ขนานกับภูมิทัศน์
ในจังหวัดเชียงใหม่”
ARTISTIC RESEARCH PROCESS IN “ART PHOTOGRAPHY: PARALLEL MEMORY
AND LANDSCAPE IN CHIANG MAI”

สินีนารถ เจริญศรี* SINEENARD CHAROENSRI*

กมล เผ่าสวัสดิ์** KAMOL PHAOSAVASDI**

บทคัดย่อ

บทความวิจัยหัวข้อ กระบวนการวิจัยสร้างสรรค์ “ศิลปะภาพถ่าย: ความทรงจำคู่ขนานกับภูมิทัศน์ ในจังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาแนวคิดความทรงจำ อันที่ ทฤษฎีปรากฏการณ์วิทยาผลงานทางศิลปกรรมองค์ความรู้ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของจังหวัดเชียงใหม่ 2. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจากสื่อภาพถ่ายในฐานะวัตถุทางความทรงจำที่สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีจุดเริ่มต้นจากความทรงจำส่วนตัวที่เกิดจากการดำเนินชีวิต การเดินทาง ส่งผลให้สังเกตเห็นและสนใจที่จะทบทวนถึงการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์รอบตัวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจึงนำมาสู่กระบวนการวิจัยและการทดลองผลงานสร้างสรรค์ที่เกิดจากการสำรวจผ่านประสบการณ์โดยตรงของผู้วิจัย ที่เกิดและเติบโตที่จังหวัดเชียงใหม่ (Artist research) จนเกิดเป็นแรงบันดาลใจและแนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานโดยใช้สื่อภาพถ่ายแสดงให้เห็นถึงสถานะการจดจำส่วนบุคคลเปรียบเทียบเป็นการบันทึกภาพจากความทรงจำที่มีความเชื่อมโยงกับองค์ประกอบทางภูมิทัศน์ ได้แก่ สถานที่ และวัตถุ โดยได้รับอิทธิพลทางความคิดจากของที่ระลึก (Souvenir) เข้ามาเป็นแรงกระตุ้นแนวทางในการถ่ายทอดความทรงจำจึงเกิดกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานภาพถ่ายในฐานะวัตถุทางความทรงจำ (Memory object) ในรูปแบบพวงกุญแจของที่ระลึก เปรียบเป็นของที่ระลึกจากการเดินทาง มีบทบาทเป็นสัญลักษณ์คอยย้ำเตือนถึงเรื่องราวที่ผ่านมา รวมถึงสะท้อนให้เห็นถึงสถานที่ พื้นที่สาธารณะ ที่มีความผูกโยงกับความทรงจำส่วนบุคคล

คำสำคัญ : ศิลปะภาพถ่าย/ ความทรงจำ/ ภูมิทัศน์/ การเปลี่ยนแปลง/ ของที่ระลึก/ เชียงใหม่

* นิสิตระดับปริญญาเอก หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, sineenardcharoensri23@gmail.com.

* Ph.D. student, Doctoral of Fine and Applied Arts Program, Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University, sineenardcharoensri23@gmail.com.

** ศาสตราจารย์, หลักสูตรศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, kamoldoxza@gmail.com.

** Professor, Doctoral of Fine and Applied Arts Program, Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University, kamoldoxza@gmail.com.

Abstract

The dissertation titled Artistic Research Process in “Art Photography: Parallel Memory and Landscape in Chiang Mai” aims to: 1. investigate the concepts of memory and place, phenomenology theory, artistic works, and the knowledge that has shaped the transformation of Chiang Mai's landscape, and 2. develop artistic pieces using photographic media as vehicles of memory that mirror the alterations in the landscape of Chiang Mai. This work is driven by the personal memories arising from the researcher's life experiences and journeys, which have led to a reflective observation on the evolution of the local landscape from historical to contemporary times. This process of research and creative experimentation draws directly from the personal experiences of the artist researcher, who was born and raised in Chiang Mai, employing photography to capture and convey memories interlinked with landscape elements such as places and objects. Influenced by souvenirs, this inspiration becomes a powerful motivator for conveying memories, leading to the creation of photographic works. These serve as memory objects in the form of souvenir keychains, reminding us of past narratives and reflecting on the places and public spaces tied to personal memories.

Keywords: Art Photography/ Memory/ Landscape/ Change/ Souvenir/ Chiang Mai

บทนำ

ผู้วิจัยอาศัยอยู่ในอำเภอสันกำแพงซึ่งเป็นเขตชานเมืองของจังหวัดเชียงใหม่ตั้งแต่เด็กจนโต ทำให้มีประสบการณ์จากการดำเนินชีวิต การเดินทาง การสังเกต และการรับข้อมูลข่าวสาร ส่งผลให้รับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์จากบริบทรอบตัว โดยมี วัน เวลา เหตุการณ์ ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง จึงเกิดเป็นกระบวนการการจดจำ การถูกบันทึก จนเกิดเป็นความทรงจำที่ทำให้หวนนึกถึง ภาพจำ เหตุการณ์ เรื่องราว ความคิดในอดีตเมื่อเจอสิ่งเร้าต่าง ๆ ดังนั้นความทรงจำมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต หากไม่มีการจดจำจะไม่สามารถย้อนคิดถึงเรื่องราวในอดีต (พจ ธรรมพิร, 2567) จากความทรงจำตอนนั่งรถจากบ้านไปโรงเรียนในวัยเด็กของผู้วิจัย เป็นจุดเริ่มต้นของการรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ผ่านประสาทสัมผัสก่อให้เกิด ประสบการณ์ การเรียนรู้ ความเข้าใจเฉพาะบุคคล หากมีจุดเริ่มต้นประสบการณ์แบบใดมักจะส่งผลต่อ กระบวนการคิด การให้ความหมาย การแสดงออกที่แตกต่างกัน (ภารดี เทพคาย, 2564) ผู้วิจัยเข้าศึกษาโรงเรียนอนุบาลในอำเภอสันกำแพง โดยใช้ถนนหลวงหมายเลข 1006 ในการเดินทางไปกลับทุกวัน ช่วงเวลานั้นถนนสายนี้ได้รับความนิยมจากผู้ใช้รถใช้ถนนเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นถนนเพียงสายเดียวที่สามารถใช้เดินทางเข้าเมือง ง่ายต่อการเดินทางไปอำเภอใกล้เคียง หากเริ่มต้นเดินทางจากบ้านของผู้วิจัยไปยังถนนสายนี้ต้องผ่านถนนสองฟากเต็มไปด้วยพื้นที่ป่ากร้าง พื้นที่การเกษตร ไร่แสงสว่างจากไฟข้างทาง หากเดินทางไปสักระยะหนึ่งจะเริ่มพบเห็นสัญญาณของความเจริญ ได้แก่ ตลาด วัด โรงเรียน ร้านขายของชำ ร้านอาหาร ปั๊มน้ำมันขนาดกลาง สถานีอนามัย สถานีตำรวจ ที่ทำการไปรษณีย์ ปัจจุบันถนนสายนี้เรียกว่าถนนสันกำแพงสายเก่า มีต้นฉำฉาหรือจามจุรีสองข้างทางเป็นเอกลักษณ์เริ่มปลูกเมื่อปี พ.ศ.2425 เพื่อเป็นต้นไม้หมายทาง เมื่อเห็นต้นฉำฉาก็จะรู้ว่าเข้าสู่เขตอำเภอสันกำแพง (เบญจา ศิลารักษ์, 2567) แต่สำหรับผู้วิจัยบริษัทเอกชนเป็นหนึ่งในภาพจำของถนนสายนี้เช่นกัน ได้แก่ บริษัทจีเวลรี่ บริษัทส่งออกเครื่องเงิน บริษัทเฟอร์นิเจอร์ไม้ บริษัทผ้าไหมไทย บริษัทผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา และกระดาษสา บริษัทโทรคมนาคม เนื่องจากเป็นสิ่งที่พบเห็นได้ง่ายตลอดการเดินทางจากบ้านมาโรงเรียน นอกจากนี้ระหว่างการเดินทางผู้วิจัยพบเห็นและจดจำถึง สิ่งขนาดใหญ่ เซเวนอีเลฟเว่น ที่เกิดขึ้นใหม่หลายแห่ง สระว่ายน้ำ สนามกอล์ฟ สถานที่ท่องเที่ยว ห้างร้านสมัยใหม่ สิ่งสำหรับผู้วิจัยจดจำได้ล้วนเป็นสัญลักษณ์บ่งบอกถึงความเจริญที่เริ่มเข้ามามีบทบาทในเขตชานเมืองมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

เมื่อเวลาผ่านไปไม่นานโรงเรียนที่ผู้วิจัยศึกษาอยู่ได้ปิดตัวลงอย่างกะทันหันโดยไม่ทราบสาเหตุจึงเป็นจุดเปลี่ยนให้ผู้วิจัยย้ายเข้าไปศึกษาต่อโรงเรียนในตัวเมืองของจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งเป็นการเดินทางบนถนนสายใหม่ที่มีระยะทางไกลกว่าเดิม ส่งผลให้พบเห็นภูมิทัศน์ บริบทรอบตัว ในมุมใหม่ที่หลากหลายมากขึ้น เนื่องจากบ้านของผู้วิจัยอยู่ในเขตชานเมืองระยะทางค่อนข้างไกลจากตัวเมือง ต้องนั่งรถประจำทางเพื่อเดินทางไปโรงเรียนในเมืองตั้งแต่เช้ามีดทุกวัน โดยใช้ถนนหลวงหมายเลข 1317 หรือถนนสันกำแพงสายใหม่ เป็นหลัก การเดินทางไปโรงเรียนทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงภูมิทัศน์จากตามตรอกซอกซอย ชุมชนใกล้เคียง และถนนสายย่อยหลายแห่ง จากการสังเกต การมองเห็นผ่านหน้าต่างรถประจำทุกวัน ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึง ปั๊มน้ำมันหลอด สนามเด็กเล่น ตลาดในชุมชน ร้านค้าสหกรณ์หมู่บ้าน อาคารเก่า โบราณสถาน ศาลาส่วนกลางหมู่บ้าน พื้นที่ทำการเกษตร คูคลอง หนองน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ ถนนหนทางที่ไม่มีรถสัญจรมากนัก บรรยากาศโดยรวมเป็นไปด้วยความเรียบง่าย จนกระทั่งผู้วิจัยศึกษาในระดับชั้นประถมย่างเข้าระดับมัธยมต้น เป็นช่วงเวลาที่รับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงของจังหวัดเชียงใหม่มากที่สุด เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่ถูกกำหนดให้เป็นเมืองหลักของภาคเหนือ มีการลงทุนด้านระบบสาธารณูปโภค โดยได้รับอิทธิพลจาก

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 5 (ดวงจันทร์ อาณาวัชรุตม์, 2548) ส่งผลให้เกิดการพัฒนาในพื้นที่ชานเมือง แรงการกระจายตัวของอุตสาหกรรม เกิดการผลักดันและให้ความสำคัญด้านคมนาคม ด้านการท่องเที่ยว จึงก่อให้เกิด สภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้วิจัยรับรู้ผ่านสถานที่ สถาปัตยกรรม ที่เกิดความแตกต่างไปจาก อดีตที่จดจำได้ ยกตัวอย่าง เช่น เกิดการขุดเจาะอุโมงค์ อาคารไม้ในชนบทเริ่มหายไปถูกแทนที่ด้วยบ้านเรือนสมัยใหม่ คูคลองดินกลายเป็นคลองคอนกรีต ร้านสหกรณ์หมู่บ้านกลายเป็นร้านสะดวกซื้อ รวมถึงพื้นที่ชานเมืองเริ่มมีการก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรม โกดังสินค้า เป็นต้น

จังหวัดเชียงใหม่ยังเกิดการพัฒนาเมืองผ่านโครงการมหรณพสำคัญต่าง ๆ เนื่องจากมีการลงทุนโครงสร้าง พื้นฐานของเมือง ได้แก่ ระบบคมนาคมขนส่ง ที่พักอาศัย การขยายสนามบินนานาชาติเชียงใหม่ นับเป็นช่วงที่จังหวัด เชียงใหม่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วอย่างเห็นได้ชัด รวมถึงการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ “พองสบู่แตก” ในปี พ.ศ.2540 เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลจังหวัดเชียงใหม่เร่งหาแนวทางในการส่งเสริมและกระตุ้นระบบเศรษฐกิจเมือง โดยมุ่งเน้น โครงการพัฒนาเมืองไปในเชิงนันทนาการ มหรณพขนาดใหญ่ ฯลฯ ผู้วิจัยรับรู้การจัดมหรณพเหล่านี้ผ่านการโปรโมต จากสื่อต่าง ๆ เป็นวงกว้าง ได้แก่ มหรณพพิชสวนโลกเฉลิมพระเกียรติฯ สวนสัตว์เชียงใหม่ในทิวเขาฟ้าหิมแพนด้า ทิวทัศน์พันธุ์ไทย-จีน มหรณพไม้ดอกไม้ประดับ ฯลฯ (อดิศักดิ์ กันทะเมืองลี, 2567) ส่งผลให้นักท่องเที่ยวชาวไทยและ ชาวต่างชาติแวะเวียนเข้ามาเที่ยวเชียงใหม่เป็นจำนวนมาก ควบคู่กับสิ่งที่ผู้วิจัยเริ่มสังเกตเห็นถึงการเปลี่ยนแปลง ของสภาพแวดล้อม ผ่านองค์ประกอบทางภูมิทัศน์ที่เกิดความแตกต่างไปจากบรรยากาศที่เคยเห็นในอดีต ได้แก่ พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ป่ากร้างถูกแทนที่ด้วยโครงการที่อยู่อาศัย บิมน้ำมัน อาคารพาณิชย์ สถานที่ท่องเที่ยว เชิงธรรมชาติ ตลาดขนาดใหญ่ ห้างสรรพสินค้า ร้านอาหารฟาสต์ฟู้ด ป้ายโฆษณา รวมถึงเกิดการเวนคืนที่ดิน การถมที่ดิน เพื่อรองรับการขยายถนน โครงการก่อสร้างขนาดใหญ่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เป็นต้น

จึงนำมาสู่กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานที่มีจุดเริ่มต้น แรงบันดาลใจจากความทรงจำส่วนตัวที่ทำให้ผู้วิจัย เริ่มเห็นถึงความเป็นโครงสร้างที่ชัดเจนของ สถาปัตยกรรม สถานที่ วัดถุ เปรียบเป็นการเน้นย้ำถึงสิ่งใหม่ที่เขา มี บทบาทกับภูมิทัศน์ที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปจากความทรงจำ จนเกิดแนวทางการคิดสรรและการบันทึกภาพองค์ประกอบ ทางภูมิทัศน์ที่จดจำได้จากการเดินทางของผู้วิจัย โดยเน้นย้ำให้เห็นถึง สถานที่ วัดถุ ผ่านโครงร่าง สัดส่วน รูปทรง ด้วยวิธีการตัดภาพ (Die Cut) ผ่านโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ให้เหลือเพียงองค์ประกอบทางภูมิทัศน์ในความทรงจำของ ผู้วิจัย ส่งผลให้เกิดแรงบันดาลใจที่มีความสอดคล้องกับกระบวนการทางความคิดจากการทำของที่ระลึก จนกลายเป็น แรงกระตุ้นให้เห็นถึงแนวทางของ กระบวนการ รูปแบบ ในการถ่ายทอดความทรงจำของผู้วิจัย ที่ต้องการทำให้ ความทรงจำปรากฏชัดเจนนั่นเองได้ผ่านพ้นไป ไม่ว่าจะเป็นการกระตุ้นความทรงจำมนุษย์กับมนุษย์หรือมนุษย์ กับ เหตุการณ์ สถานที่ วัดถุ เป็นต้น ที่นำไปสู่การระลึกถึง จึงเปรียบเป็นสิ่งที่แทนความรู้สึก ความทรงจำ รวมถึง เป็นรางวัลตอบแทนเพื่อมอบให้แก่กัน (ประเสริฐ ศีลรัตน์, 2531) อีกทั้งสามารถแทนถึงตัวบุคคล สถานที่ เพื่อคอย ย้ำเตือนถึงความทรงจำ ความรู้สึก ให้วนคิดถึงประสบการณ์และเรื่องราวที่ผ่านมา สามารถพบเห็นเป็นประจำตาม สถานที่ท่องเที่ยว งานมหรณพต่าง ๆ จากการศึกษากรณีของที่ระลึกมักถูกหยิบยกโครงสร้างของสถานที่ที่มีเรื่องราว สำคัญทางประวัติศาสตร์ ความเชื่อ มาเป็นสัญลักษณ์บ่งบอกถึงจุดเด่นของแต่ละพื้นที่ ผ่านการนำรูปทรงและลวดลาย มาทำเป็นของฝากหรือของที่ระลึก เช่น ห่อไอเฟล กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส เป็นหนึ่งในเอกลักษณ์ที่ผู้คนรู้จักกันทั่วโลก ซึ่งมีที่มาจากซุ้มทางเข้างานแสดงสินค้าโลกปารีส Hollywood รัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา ปัจจุบันเป็นชื่อเรียกและ สัญลักษณ์ของวงการภาพยนตร์อเมริกา โดยมีที่มาจากป้ายโฆษณาโครงการบ้านจัดสรรและการขายที่ดิน รวมถึง

เมอร์ไลออน ประเทศสิงคโปร์ เป็นสัญลักษณ์สำคัญที่มีชื่อเสียงโดยมีที่มาจากประวัติศาสตร์ช่วงค้นพบเกาะสิงคโปร์ เป็นต้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับรูปร่าง รูปทรง ของสถานที่และวัตถุจากความ ทรงจำของผู้วิจัยที่ผ่านการตัดจาก โปรแกรมคอมพิวเตอร์ จึงเกิดการพัฒนาด้านรูปแบบและการเลือกใช้วัสดุ ในการทำงานที่สามารถตอบสนอง ความเป็นของที่ระลึกกับความทรงจำ จนนำไปสู่วิธีการพิมพ์ภาพถ่าย สถานที่ วัตถุ สถาปัตยกรรม ฯลฯ ที่ผ่านการ ตัดทอนสภาพแวดล้อม โดยใช้องค์ประกอบทางภูมิทัศน์ที่เป็นส่วนประกอบของสภาพแวดล้อมรอบตัว ได้แก่ สถานที่ สถาปัตยกรรม วัตถุ ฯลฯ มากระตุ้นและเน้นย้ำถึงความทรงจำเฉพาะบุคคลให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น เนื่องจากแต่ละ บุคคลล้วนมีประสบการณ์ ความรู้สึก และมีภาพความทรงจำต่อสภาพแวดล้อมรอบตัวที่แตกต่างกันออกไป จนกลายเป็นสภาวะการจดจำที่ได้จากการรับรู้ส่วนบุคคล

จากการเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้เกิดการสังเกต การรับรู้ การจดจำ จนกลายเป็นความทรงจำที่เชื่อมโยงกับองค์ประกอบทางภูมิทัศน์รอบตัว ส่งผลให้รับรู้ถึงสัญญาณของการเปลี่ยนแปลงจาก สถาปัตยกรรม สถานที่ และวัตถุที่เข้ามามีบทบาทในหลายพื้นที่แต่ในทางกลับกันก็เกิดสัญญาณที่ทำให้รับรู้ถึงความ เป็นอดีตที่กำลังถูกปัจจุบันและอนาคตเข้ามาลดทอนหรือตัดบทบาทลง จึงนำมาสู่การสร้างสรรค์ผลงานภาพถ่ายที่ สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์กับความทรงจำ ที่สามารถกระตุ้นให้เกิดแนวความคิดและรูปแบบของ การนำเสนอผลงานศิลปะภาพถ่าย: ความทรงจำคู่ขนานกับภูมิทัศน์ในจังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดถิ่นที่ความทรงจำ ทฤษฎีปรากฏการณ์วิทยาที่เกี่ยวข้องกับความทรงจำองค์ความรู้ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ของจังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งผลงานศิลปะที่เกี่ยวข้องกับความทรงจำ
2. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจากสื่อภาพถ่ายในฐานะวัตถุทางความทรงจำ ที่สะท้อนให้เห็นถึงภูมิทัศน์ กับความทรงจำคู่ขนานในจังหวัดเชียงใหม่

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. กระบวนการสำรวจพื้นที่ภาคสนาม

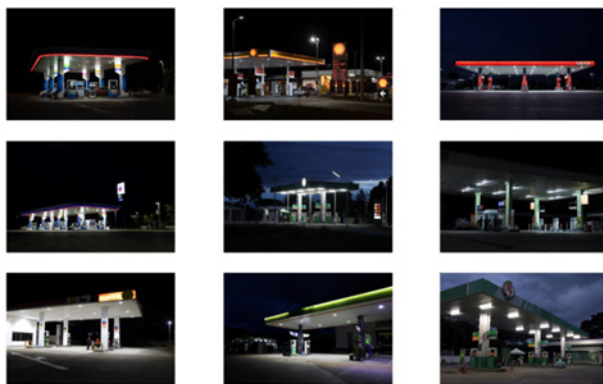
ความทรงจำส่วนตัวเป็นแรงบันดาลใจในการทดลองและสร้างสรรค์ผลงาน โดยอาศัยกระบวนการวิจัย Artist research มาใช้ในการสำรวจพื้นที่ภาคสนามและบันทึกภาพ ภูมิทัศน์ พื้นที่ สถานที่ วัตถุ ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป จากความทรงจำส่วนตัวในถิ่นที่อยู่อาศัยของผู้วิจัย ควบคู่กับการกำหนดขอบเขตจากความทรงจำ ประสบการณ์ เหตุการณ์ ที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้วิจัยตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงจุดสิ้นสุดของกระบวนการสำรวจ ระหว่างการสำรวจ พื้นที่มักเกิดการย้อนคิดถึงสิ่งที่เกิดขึ้นจาก การรับรู้ การมองเห็น การสังเกต โดยมีวัน เวลา ที่ผ่านพ้นไปเป็นตัวแปร หรือส่วนประกอบสำคัญในการทำให้เกิดความตระหนักถึงความทรงจำส่วนบุคคล ที่ถูกนิยามความหมายที่แตกต่าง กันออกไป เนื่องจากแต่ละบุคคลสามารถเจอสิ่งที่เข้ามากระตุ้นให้รับรู้ถึงประสบการณ์ในความทรงจำที่แตกต่างกัน เป็นการย้อนกลับไปทำความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ในความทรงจำส่วนตัวผ่านการย้อนคิดถึงเหตุการณ์ ช่วงเวลา ประสบการณ์ ความทรงจำ ที่มีความเชื่อมโยงกับ พื้นที่ สถานที่แต่ละแห่ง ควบคู่กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงกับ ภูมิทัศน์ในช่วงเวลาปัจจุบันจนกลายเป็นจุดเริ่มต้นของแนวคิด

การสำรวจพื้นที่ครั้งที่ 1 เริ่มต้นจากในวัยเด็กผู้วิจัยต้องเดินทางไปโรงเรียนและมักเดินทางไปยังอำเภอใกล้เคียงอยู่บ่อยครั้ง ส่งผลให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากการเดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงโรงเรียนในชนบทเมื่อในอดีตเปิดทำการเรียนการสอนตามปกติ แต่ปัจจุบันกลับปิดตัวลงและบางแห่งกลับกลายเป็นพื้นที่รกร้าง สิ่งเหล่านี้จึงเป็นแรงบันดาลใจเบื้องต้นในการทดลองบันทึกภาพโรงเรียนในชนบทที่ถูกทิ้งร้าง โดยเริ่มต้นบันทึกภาพจากโรงเรียนร้างในชุมชนที่ผู้วิจัยอาศัยอยู่ ต่อมาได้เดินทางไปสำรวจบันทึกภาพโรงเรียนในชนบทที่ปิดตัวลงทั้งหมด 20 แห่ง ในจังหวัดเชียงใหม่ ทำให้เห็นถึงเรื่องราวในอดีตที่เกิดขึ้นกับสถานศึกษาในเขตชนเมืองผ่านโครงสร้างสถาปัตยกรรมของอาคารเรียน การจัดวางเสาธง และลักษณะทางกายภาพภายนอก อย่างไรก็ตามการทดลองครั้งนี้เปรียบเป็นการย้อนกลับไปสำรวจสิ่งที่ถูกลดบทบาทลงในเขตชนเมืองและพื้นที่ในความทรงจำที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีต

ภาพที่ 1 : โรงเรียน 20 แห่งที่ปิดตัวลงในเขตชุมชน
ที่มา : ผู้วิจัย

การสำรวจพื้นที่ครั้งที่ 2 ผู้วิจัยย้อนกลับไปนึกถึงสิ่งที่ทำให้รับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์ผ่านความเจริญที่เข้ามาในพื้นที่ชนเมือง จากสองฝั่งถนนที่เคยเต็มไปด้วยพื้นที่การเกษตรกรรมकुคลองที่ปกคลุมไปด้วยความมืดตลอดเส้นทาง อีกทั้งช่วงเวลาดังกล่าวผู้วิจัยเริ่มรับรู้ถึงข่าวสารการขยายถนน โครงการก่อสร้างต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง และเมื่อเวลาผ่านไปไม่นานผู้วิจัยเริ่มสังเกตเห็นถึงพื้นที่เกษตรกรรมถูกแทนที่ด้วยปั๊มน้ำมัน ขนาดเล็ก ขนาดใหญ่ ส่งผลให้ช่วงเวลากลางคืนของถนนสายนี้เริ่มเปลี่ยนไปจากความทรงจำของผู้วิจัยมีแสงสีจาก ป้ายไฟ โคมไฟหลังคาของปั๊มน้ำมันส่องสว่างท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความมืด ดังนั้นสำหรับผู้วิจัยปั๊มน้ำมันเปรียบเสมือนสัญญาณของความเจริญที่เข้ามามีบทบาทในเขตชนเมืองเป็นอันดับแรก และยังมีบทบาทมากขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

ภาพที่ 2 : ปั้มน้ำมันในตอนกลางคืน

ที่มา : ผู้วิจัย

การสำรวจพื้นที่และการบันทึกภาพ โรงเรียนที่ปิดตัวลง ปั้มน้ำมันช่วงเวลากลางคืน ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึง ภูมิทัศน์ สถานที่ ที่เคยเห็นในอดีตเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในหลายทิศทาง ส่งผลให้ผู้วิจัยนึกถึงภาพจำในอดีต ที่มีความแตกต่างจากปัจจุบัน เช่น เกิดการขยายถนนซึ่งแตกต่างจากอดีตที่ถนนมีขนาดเล็ก ไม่มีสัญญาณ ไฟจราจร การปิดตัวลงของสวนสนุกในวัยเด็ก การเกิดขึ้นของโรงงานอุตสาหกรรมและห้างร้านใกล้พื้นที่เกษตรกรรม ความเสื่อมโทรมของสระว่ายน้ำที่เคยได้รับความนิยมในวัยเด็ก ป้อมยามในหมู่บ้านถูกทิ้งร้าง เป็นต้น สิ่งที่เกิดขึ้นล้วนเป็นสัญญาณ บ่งบอกให้รับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงในมุมมองที่กว้างขึ้น โดยอาศัยกระบวนการวิจัย Artist research ซึ่งเป็นการสำรวจ พื้นที่ภาคสนามและบันทึกภาพ ภูมิทัศน์ พื้นที่ สถานที่ วัตถุ ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปจากความทรงจำส่วนตัวจาก ถิ่นที่อยู่อาศัยของผู้วิจัย ควบคู่กับการกำหนดขอบเขตจากความทรงจำ ประสบการณ์ เหตุการณ์ ที่มีความเกี่ยวข้อง โดยตรงกับผู้วิจัยตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดของกระบวนการสำรวจ ระหว่างการสำรวจพื้นที่มักเกิดการย้อนคิดถึงสิ่งที่ เกิดขึ้นจาก การรับรู้ การมองเห็น การสังเกต โดยมีวัน เวลา ที่ผ่านพ้นไปเป็นตัวแปรหรือส่วนประกอบสำคัญใน การทำให้เกิดความตระหนักถึงความทรงจำส่วนบุคคลที่ถูกนิยามความหมายที่แตกต่างกันออกไป เนื่องจากแต่ละ บุคคลสามารถเจอสิ่งที่เข้ามากระตุ้นให้รับรู้ถึงประสบการณ์ในความทรงจำที่ต่างกันไป ดังนั้น การสำรวจภาคสนาม โดยใช้กระบวนการวิจัย Artist research จึงเปรียบเป็นการย้อนกลับไปทำความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ ในความทรงจำส่วนตัวผ่านการย้อนคิดถึงเหตุการณ์ ช่วงเวลา ประสบการณ์ ความทรงจำ ที่มีความเชื่อมโยงกับ พื้นที่ สถานที่แต่ละแห่ง ควบคู่กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงกับภูมิทัศน์ในช่วงเวลาปัจจุบัน จนกลายเป็นจุดเริ่มต้นของแนวคิด แรงบันดาลใจ ในการสร้างสรรค์ผลงานที่มีความเชื่อมโยงระหว่าง "สถานที่" กับ "ความทรงจำส่วนตัว" ของผู้วิจัยใน จังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ 3 : พื้นที่และสถานที่ในความทรงจำ

ที่มา : ผู้วิจัย

2. การศึกษาแนวคิดและทฤษฎี

การจดจำและการสังเกตเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์จากการดำเนินชีวิตตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ก่อให้เกิดเป็นวิถีคิดและมุมมองจากความทรงจำที่มีความเชื่อมโยงต่อ การรับรู้ การสัมผัส จากการดำเนินชีวิตประจำวัน ในถิ่นที่อยู่อาศัย แสดงให้เห็นถึงสภาวะความเป็นอยู่ควบคู่กับการปรับตัวเข้ากับพื้นที่ สภาพแวดล้อม นำไปสู่การเกิดความรู้สึกร่วมเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ จนกลายเป็นความผูกพัน ความทรงจำ เฉพาะบุคคล (สันต์ สุวัจนราภินันท์และวันฉัตร ด่านหงส์มั่งกร, 2562, น.29.) ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) เป็นกระบวนการศึกษาความทรงจำ การทำความเข้าใจ ประสบการณ์ของมนุษย์ ปรากฏการณ์วิทยาอธิบายไว้ว่า ความทรงจำเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการดำรงอยู่ของสำนึกที่มีความต่อเนื่องของเวลา (เจษฎากร บุญครองธรรม, 2564) โดยอาศัยจากประสบการณ์ส่วนบุคคลตามสิ่งที่ปรากฏ โดยแบ่งลักษณะพื้นฐานเป็น 2 ประการ ได้แก่ สิ่งที่ได้รับรู้ และการให้ความหมายต่อการรับรู้ โดยมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ส่งผลให้เกิดการนิยามความหมายหรือเนื้อหาที่ได้จากประสบการณ์ของแต่ละบุคคล (ชมพูนุช ศรีจันทร์นิล, 2560, น.3.) ดังนั้นประสบการณ์จากการดำเนินชีวิตและการเดินทางของผู้วิจัยที่มีระยะเวลาเข้ามาเกี่ยวข้อง ก่อให้เกิดการแทนค่า การแทนความหมาย และการเล่าเรื่องเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์ ที่ได้จากการศึกษาความทรงจำผ่านสิ่งที่ปรากฏให้เห็นจากการรับรู้และการจดจำ จากสิ่งที่ได้พบเห็นตั้งแต่อดีตผ่านกรอบประสบการณ์ส่วนบุคคล แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยกับพื้นที่และสถานที่ในบ้านเกิด ช่วงเวลาการจดจำการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์กลายเป็นความทรงจำส่วนตัว เปรียบเสมือนเป็นการทำความเข้าใจตนเองหรืออัตมโนทัศน์ เป็นการรับรู้ที่เกิดจากสะสมประสบการณ์ ความเชื่อ และความรู้สึกเฉพาะบุคคลผ่านการมองเห็น การจดจำ จนเกิดเป็นเอกลักษณ์ ความเข้าใจ ในหลายแง่มุมที่เกิดขึ้นจากตนเอง อาจเกิดความแตกต่างกับผู้อื่น ไม่ตรงกับความเป็นจริงหรือภาพที่ผู้อื่นมองเห็น (อัญชลี จันทรเสม และนันทนา วงษ์ไพบ, 2563, น.5)

3. การศึกษาศิลปินที่เป็นแรงบันดาลใจ

3.1 แบร์นดและฮิลลา เบเชอร์ (Bernd and Hilla Becher)

การสำรวจพื้นที่และการบันทึกภาพ ผู้วิจัยได้รับอิทธิพลด้านการเลือกสถานที่สถาปัตยกรรมที่มีความผูกพันกับความทรงจำส่วนตัวมาใช้ในการสะท้อนให้เห็นถึงประเด็นการเปลี่ยนแปลงของถิ่นฐานบ้านเกิด และได้รับแรงบันดาลใจด้านรูปแบบและการให้ความสำคัญกับวัตถุ ผ่านการบันทึกภาพจากแบร์นดและฮิลลา เบเชอร์ (Bernd and Hilla Becher) ศิลปินสามีภรรยาชาวเยอรมัน ที่มีจุดเริ่มต้นการสร้างสรรค์ผลงานจากคนในครอบครัวที่เคยทำงานในอุตสาหกรรมเหล็ก เหมือนแร่ ทั้งสองเลือกบันทึกภาพโครงสร้างของสถาปัตยกรรมยุคอุตสาหกรรมที่กำลังจะหายไปจากการเข้ามาของยุคสมัยใหม่ในยุโรปตะวันตกและอเมริกาเหนือ ได้แก่ โรงงานเหมือนแร่ โรงกลั่นน้ำมัน บังเกอร์ถ่านหิน ฯลฯ โดยให้ความสำคัญกับโครงสร้างของสถาปัตยกรรม ผ่านการถ่ายภาพที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ภาพถ่ายของเขามีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ การอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรมสะท้อนให้เห็นการพัฒนาของอาคารโครงสร้าง ที่แสดงให้เห็นถึงผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนผ่านของยุคสมัย จากการออกแบบสถาปัตยกรรมในยุคอุตสาหกรรมมุ่งเน้น “รูปทรงที่เกิดขึ้นตามการใช้สอย” เป็นความสัมพันธ์ระหว่างรูปร่างและการใช้งาน เช่น แท็งก์น้ำในอเมริกากับฝรั่งเศส แม้จะมีประโยชน์ใช้สอยเหมือนกันแต่โครงสร้าง รูปร่าง รูปทรง มีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ซึ่งแฝงการรับรู้ทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ในช่วงเวลาดังกล่าวผ่านบริบทของ

ผลงานภาพถ่ายกับความทรงจำ

ภาพที่ 4 : ผลงาน Water Towers ของ Bernd and Hilla Becher
ที่มา : “Water Towers,” metmuseum, Retrieved February 1, 2024,
from <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/262779>

3.2 เอ็ดดี้ อาร์โรโย (Eddie Arroyo)

การคัดสรรสถานที่แห่งความทรงจำที่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ ได้รับแรงบันดาลใจจากผลงานชุด 5901 NW 2nd Ave, Miami, FL 33127 ของเอ็ดดี้ อาร์โรโย (Eddie Arroyo) ศิลปินชาวอเมริกา ในด้านการเลือก สถานที่ โครงสร้างของสถาปัตยกรรม เข้ามามีบทบาทในการสะท้อนแนวคิดการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่บ้านเกิด เปรียบเป็นการบันทึกภาพความทรงจำ การเปลี่ยนผ่านของยุคสมัย จากการวาดภาพเพื่อบันทึกสถานที่ในเขตชุมชนหนึ่งในไมอามี รัฐฟลอริดา ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยและสถานที่ทำงานของศิลปินชุมชนแห่งนี้เป็นส่วนหนึ่งของที่พักอาศัยของผู้อพยพ ชาวเฮติ ผู้คนในแถบทะเลแคริบเบียนที่กำลังถูกการพัฒนาเข้ามาแทรกแซงในชุมชนจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ภาพวาดของสถานที่ต่าง ๆ เปรียบเป็นการบันทึกความทรงจำและเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจของชุมชนในช่วงเวลาดังกล่าว ผลงานชุดนี้ประกอบไปด้วยภาพโครงสร้างอาคารสถานที่ ร้านอาหาร ที่ยังเปิดให้บริการและดำเนินกิจการโดยครอบครัวของคนในพื้นที่ที่ยังหลงเหลืออยู่ ผลงานชุดนี้สามารถบอกถึงการเปลี่ยนแปลง ข้อเท็จจริง ที่เกิดขึ้นกับชุมชนเมื่อการพัฒนาเริ่มเข้ามามีบทบาทในพื้นที่ผ่านความทรงจำส่วนตัวของศิลปิน โดยสะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ของเมืองและพื้นที่ชุมชน ผ่านสถานที่ สิ่งแวดล้อมรอบตัวของศิลปิน

ภาพที่ 5 : 5901 NW 2nd Ave, Miami, FL 33127 ของ Eddie Arroyo
ที่มา : “Eddie Arroyo 5901 NW 2nd Ave., Miami, FL 33127 (Botanica),” Retrieved February 2, 2024, from <https://kadist.org/work/5901-nw-2nd-ave-miami-fl-33127-botanica-4/>

3.3 เดวิด ฮอกนีย์ (David Hockney)

เดวิด ฮอกนีย์ (David Hockney) ศิลปินป๊อปอาร์ตชาวอังกฤษที่นำองค์ประกอบของภูมิทัศน์ที่จดจำจากการเดินทางมาใช้ในการสะท้อนถึงความทรงจำส่วนตัวผ่านผลงาน Nichols Canyon 1980 ซึ่งเป็นภาพบรรยากาศของภูมิทัศน์ที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตกับการเดินทาง โดยได้แรงบันดาลใจจากเส้นทางไปทำงานในแต่ละวันจากฮอลลีวูดไปยังสตูดิโอจาก Santa Monica Boulevard ของเขาในแคลิฟอร์เนีย ศิลปินได้นำสิ่งที่จดจำได้จากการมองเห็นภูมิทัศน์ข้างทางมาวาดประกอบรวมกันเป็นภาพทิวทัศน์เนินเขามุมสูง โดยใช้สีสดใส ฉูดฉาด แบ่งภาพเป็นสองฝั่งด้วยถนนสีดำที่มีความโค้งและคดเคี้ยว ภายในภาพประกอบไปด้วยที่อยู่อาศัย ต้นไม้ พื้นที่ธรรมชาติที่สมบูรณ์ และแหล่งตัดสลับกัน เพื่อแสดงให้เห็นถึงภูมิประเทศที่ร้อนและแห้งแล้งของรัฐแคลิฟอร์เนีย ผลงานของศิลปินทำให้เห็นถึงภูมิทัศน์ในช่วงเวลานั้นผ่านความทรงจำส่วนตัวของศิลปิน สะท้อนให้เห็นถึงความทรงจำส่วนตัวที่ได้จากการเดินทางซ้ำ ๆ ในช่วงเวลาหนึ่ง จึงนำสิ่งที่จดจำได้มาประกอบรวมกันจนเป็นภาพภูมิทัศน์ที่สามารถบ่งบอกถึงการดำเนินชีวิต การเดินทาง บรรยากาศของสภาพแวดล้อมของเมืองในช่วงเวลาดังกล่าว

ภาพที่ 6 : Nichols Canyon, 1980 ของ David Hockney

ที่มา : “Nichols Canyon,” arthive, Retrieved February 2, 2024, from https://arthive.com/davidhockney/works/208220~Nichols_Canyon

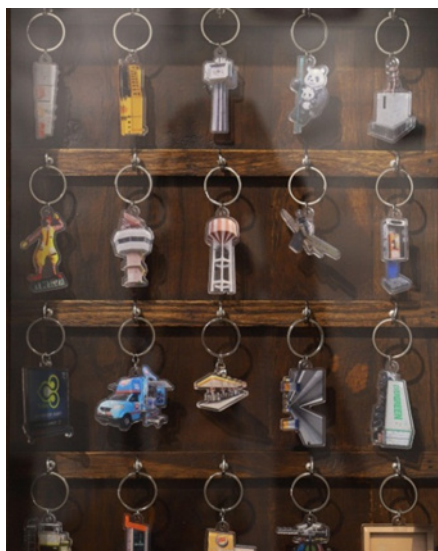
ผลการวิจัย

ความทรงจำจากการดำเนินชีวิตและการเดินทางของผู้วิจัย ส่งผลให้รับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ในพื้นที่บ้านเกิดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากการมองเห็นการเกิดขึ้นของ ปิมน้ำมันสมัยใหม่ บริษัท อาคารสูง ป้ายโฆษณา สนามกีฬา โครงการบ้านจัดสรร ร้านสะดวกซื้อ การขยายถนน และการขุดเจาะอุโมงค์ จึงกลายเป็นแรงบันดาลใจในการสำรวจพื้นที่ภาคสนาม ซึ่งเป็นการออกเดินทางเพื่อทำการสำรวจพื้นที่และบันทึกภาพที่มีจุดเริ่มต้นจากประสบการณ์โดยตรงของผู้วิจัย ร่วมกับการศึกษาข้อมูล ความทรงจำอันที่ ทฤษฎีปรากฏการณ์วิทยา ผลงานทางศิลปกรรมที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลการเปลี่ยนแปลง ภูมิทัศน์ในจังหวัดเชียงใหม่ ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานที่มีความเชื่อมโยงระหว่าง สถานที่ กับความทรงจำส่วนตัว จนนำมาสู่แนวทางในการพัฒนาผลงานภาพถ่าย

ที่สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์จาก สถานที่ สถาปัตยกรรม พื้นที่สาธารณะ ที่มีความผูกโยงกับความทรงจำของผู้วิจัยเป็นตัวกระตุ้นและเน้นย้ำถึงความทรงจำเฉพาะบุคคลให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น โดยใช้เทคนิคการตัดภาพผ่านโปรแกรมคอมพิวเตอร์อะโดบี โฟโตชอป (Adobe Photoshop) มาใช้ในกระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน เพื่อเน้นย้ำให้เห็นถึงความเป็นสถานที่ (Place) และวัตถุ (Object) เปรียบเสมือนเป็นของที่ระลึกจากการเดินทาง มีบทบาทเป็นสัญลักษณ์คอยย้ำเตือนถึงความสำคัญและความต้องการที่จะตอบสนองด้านการจดจำกาลเวลาที่ผ่านพ้นไป ผ่านการนำเสนอภาพถ่ายในฐานะวัตถุทางความทรงจำ (Memory object) ในรูปแบบพวงกุญแจของที่ระลึก ซึ่งเป็นสิ่งที่ได้จากกระบวนการวิจัยสร้างสรรค์ศิลปะภาพถ่าย: ความทรงจำคู่ขนานกับภูมิทัศน์ในจังหวัดเชียงใหม่

รูปที่ 7 : กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน
ที่มา : ผู้วิจัย

รูปที่ 8 : พวงกุญแจของที่ระลึก
ที่มา : ผู้วิจัย

สรุปผลการดำเนินการวิจัย/ อภิปรายผล

จากการย้อนนึกถึงความทรงจำส่วนตัวจากการเดินทางในจังหวัดเชียงใหม่ร่วมกับใช้กระบวนการ Artist research ส่งผลให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างความทรงจำส่วนบุคคลที่มีต่อสถานที่รอบตัวที่เปลี่ยนแปลงไปจากสิ่งที่จดจำได้ในอดีต จึงนำมาสู่การวางแผนของกระบวนการทดลองบันทึกภาพ การศึกษาองค์ความรู้ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของจังหวัดเชียงใหม่ แนวคิดและทฤษฎี ศิลปินที่เป็นแรงบันดาลใจจนเกิดเป็นแนวความคิดหลัก และการคัดสรรวัตถุหรือองค์ประกอบทางภูมิทัศน์แห่งความทรงจำ จากกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานทำให้ได้วิธีการถ่ายทอดความทรงจำส่วนตัวที่เล่าคู่ขนานไปกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยได้รับแรงบันดาลใจจากกระบวนการทำของที่ระลึกเข้ามาใช้ในด้านรูปแบบและวัสดุในการเสนอผลงาน เปรียบเป็นของที่ระลึกจากการจดจำภูมิทัศน์ระหว่างทางที่สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์จากผลงานศิลปกรรมในฐานะวัตถุทางความทรงจำที่ยังมีความชัดเจนและคงอยู่ให้เห็นในช่วงเวลาปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

ภาพถ่ายองค์ประกอบทางภูมิทัศน์ที่นำมาสร้างสรรค์ผลงาน ในฐานะวัตถุทางความทรงจำบางภาพไม่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจน เนื่องจากแต่ละบุคคลมีความทรงจำหรือประสบการณ์ร่วมที่ไม่เหมือนกัน อาจส่งผลให้เกิดการรับรู้และความเข้าใจต่อผลงานที่แตกต่างกัน

บรรณานุกรม

- เจษฎากร บุญครองธรรม. (2564). *ความทรงจำและการนำเสนออดีตในปอล ริเคอร์*. [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- ชมพูนุช ศรีจันทร์นิล. (2560). การวิเคราะห์เชิงปรากฏการณ์วิทยาแบบตีความ: ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพสำหรับการวิจัยทางด้านจิตวิทยา. *วารสารศึกษาศาสตร์*. 28(3). น. 3.
- ดวงจันทร์ อาณาว์ชุตม์. (2548). *เมืองยังยืนในเชียงใหม่แนวคิดและประสบการณ์ในหุบเขา*. หจก.เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์.
- เบญจา ศิลารักษ์. (2567). ประสบการณ์การต่อสู้ดิ้นรนจำแนกมากกว่าความรักคือการดูแล. <https://prachatham.com/2022/03/15/12-09-2022/>
- ประเสริฐ ศรีรัตน. (2531). *ของที่ระลึก*. โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮาส์.
- พจ ธรรมพีร. (2567). *ความทรงจำคืออะไร*. <https://www.psy.chula.ac.th/th/feature-articles/memory>.
- ภารดี เทพคาย. (2564). การศึกษาระดับการรับรู้และความเข้าใจของบุคลากรสายสนับสนุน สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ต่อนโยบายความเป็นเลิศด้านการปฏิบัติงานและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับนโยบายความเป็นเลิศด้านการปฏิบัติงาน. [รายงานวิจัย, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์].
- สันต์ สุวัจนารินทร์ และวันฉัตร ด่านหงส์มิ่งกร. (2562). การสังเคราะห์ความเชื่อมโยงทางทฤษฎีของตัวตนพื้นที่และชีวิตประจำวัน. *วารสารวิชาการการออกแบบสภาพแวดล้อม*. 6(2). น. 29.
- อดิศักดิ์ กันทะเมืองลี. (2567). *พลวัติเมืองเชียงใหม่: ช่วงเวลาของการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงเมือง*. <https://theurbanis.com/insight/17/12/2021/5712>.
- อัญชลี จันทร์เสม และนันทนา วงษ์ไท. (2563). แนวคิดอัตมโนทัศน์กับการประยุกต์. *วารสารมนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*. 42(1). น. 5.
- Art Forum. (1962). *EDWARD RUSCHA: TWENTYSIX GASOLINE STATIONS*. <https://www.artforum.com/features/edward-ruscha-twentysix-gasoline-stations-1962-2-202019/>
- David, H. (1980). *Nichols Canyon*. https://arthive.com/davidhockney/works/208220~Nichols_Canyon
- KADIST. (2024). *Eddie Arroyo 5901 NW 2nd Ave., Miami, FL 33127 (Botanica)*. <https://kadist.org/work/5901-nw-2nd-ave-miami-fl-33127-botanica-4/>
- Met museum. (2024). *Water Towers*. <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/262779>